

Det Anarkistiska Biblioteket

Frihet, jämlikhet, broderskap

Nils Lätt

Nils Lätt
Frihet, jämlikhet, broderskap
1966

Tidningen Brand #2 1966

www.anarkistiskabiblioteket.se

1966

Jag är en gammal gubbe, jag bär plank, forskalningsbräder och regler, jag schaktar grus och sand, jag gräver lera, ofta nedsjunken till knäna, jag är trött och ledsen, inte så mycket av att schakta lera, som av att läsa i tidningarna att jag har för mycket betalt, att jag förräder landet, äventyrar valutan, rubbar handelsbalansen, förstör det lilla som finns kvar av vår stackars krona. Hur deprimerande är det inte att nu förstå att man valt fel levnadsbana, att man borde blivit LO-ombudsman, att man borde blivit biskop, eller åtminstone prost, att man borde blivit bank- eller generaldirektör, att man borde blivit landshövding, riksdagsman eller minister, för att ensam slippa bära skulden för den förödande inflationen. Hur härligt skulle det inte ha kännits nu, då inflationsspöket går härjande fram mitt på ljusa dagen, att veta sig utan skuld till en liten demokratisk prinsessas bryderi att få ett knappt apanage att räcka till en inflationshotad utstyrsel för ett furstebröllop i ett annat demokratiskt land..

I en välredigerad demokratisk lärobok – i alla fall sades undervisningsrådet vara demokratiskt – läste jag för ej så länge sedan: "Landets stora tillgång är dess billiga arbetskraft". Vilken nationalekonomisk visdom ligger ej bakom dessa djupsinniga ord. Fattigdomen var landets stora tillgång. Ingen dyrbar pensionsstyrelse behövde anställas för de fattiga. Lungsoten, hungerns och bostadsnödens följeslagare, såg till att ingen pension var av nöden. Varför har det aldrig gjorts en mentalundersökning av orsakerna till att man i allmänhet anser att det tunga, nedbrytande kroppsarbetet skall följas av fattigdom och umbäranden, att fattiga och rika skall leva bland varandra, att det är syndigt – inför en allsmäktig gud, som skapat fattigdomen -, för den fattige att försöka höja sin lön, sin levnadsstandard i nivå med övriga samhällsmedborgare?

Ovanstående reflektioner faller osökt i sinnet vid konfrontationen med ekot från den stora avtalsuppgörelsen. Under årtionden har vi i pressen och andra kommunikationsmedel matats med propagandan om att "klasskampen" är slut, "klasserna" avskaffade, samarbete på bred "demokratisk" basis etablerad mellan "utsugare" och "utsugna". Vargarna och lammen beta sida vid sida. Det kapitalistiska samhället rikedomar räcker till för alla, osv. osv. Vi har äntligen fått se bilder av "vargarna" och företrädarna för "lammen". Jag vågar själv tycka att "vargarna" ganska fördomslöst liknar de värsta karikatyrerna från tio- och tjugotalets hätskaste strider mellan dem som skapade värdena och dem som njöt frukterna av desamma. Se förhandlingsdelegationens foto i d-pressen.

Har den vetenskapliga propagandans oerhörda suggestionskraft tvingat oss tro att vi verkligen nått utopia, att "Frihet, Jämlikhet och Broderskap" härskar över landet och vattnen i skuggan av ärkeängeln's vingar?

Den gamla slitna devisen: ”Man kan lura många under en kort tid, några under en lång tid, men inte alla hela tiden”, rinner osökt upp i minnet, allt fler börjar förstå vilka det är som skummat grädden av högkonjunkturons mjölk.

Efter trettioalets depression, och oerhörda arbetslöshet, kom en omättlig högkonjunktur. En, på sina håll, fullkomligt raserad civilisation och kultur, skulle återuppbyggas, efter mänsklighetens största vansinnesutbrott, andra världskriget. Plötsligt blev arbetskraften, den enkle, olärde, okvalificerade arbetarnas armar värda sin vikt i guld, om liknelsen tillåtes. Han kunde helt ”fräckt” börja begära en del av sitt arbets frukter. Det gick så långt att de som hade det smutsigaste, ja, kanske hårdare arbete än sina bröder, de som hållits för lägst på den sociala rangskalan, t.o.m. kunde begära lite mer än bröderna, därför att så få ville ägna sig åt detta slags arbete, som enligt medicinalstyrelsen på kropparna lämnar arbetets adelsmärke i form av utslitna leder, reumatism och dåliga ryggar.

Det finns en läsning, som man ofta försummar, en högtintressant, dramatisk läsning – taxeringskalendern. Utan sköna omskrivningar får man där svart på vitt på vem eller vilka det är som först och störst huggit för sig av den gemensamma kakan. Man får också veta att just bland dessa skall man finna de som ivrigast klandrar arbetarnas ”oblyga” krav. Denna kalender är således också en humoristisk läsning. En människa, en medborgare, kanske en kristen, som tror på gud, och ”skaffat” sig en millioninkomst, som tillåter honom bo i jättelägenheter eller slott, ondgör sig över arbetarnas oblyga krav. Vi måste vid läsningen också komma ihåg att de här anmarkerade inkomsterna är sådana som de deklarerats, på deklarationsblanketterna. Vi vet ju också att den gud gett en förmögenhet, den har han också gett förmågan att finna det rätta juridiska biträdet vid ”självdeklarationen” på det att denna icke måtte bli alltför betungande. Här om någonsin skulle väl en förhandlingsdelegation mellan samhället och dess fiender ha tillgång till en väldig mangel ty här finns en byk som nog torde behövas manglas. Hur nödvändigt för samhällets bevarande de juridiska biträdena är, framgår förresten av att i samma publikation advokaterna ej intar en alltför tillbakadragen placering.

För oss anarkister är det givetvis intressant, att nu på nära håll ur själva uppvaknandet ur folkhemsnarkosen. Det är även intressant att se att de, som verksammast bidragit till densamma, socialdemokraterna och LO:s pampokrati, i dag klämmas mellan sköldarna. Fruktansvärt underbetalda grupper har förlorat tålamodet. Inför hotet av att växande kadrar börjat avgiftsstrejka, har LO med sin oerhörda styrka tvingats genomföra värvningskampanjer med pris (med bl. a. Resor till Mallorca) för att återföra de vilseförda till ordningen.

Resultatet får ej ha svarat mot förhoppningarna och insatserna. Socialdemokraterna själva, kreatorerna, skaparna av myten om folkhemmet, har på ett mycket hårdhänt sätt uppmärksammat på att de lyckats avradikalisera stora delar av "folket". Det kära folket slutade ej endast upp att betala kontingent, utan i ännu större utsträckning slutade de upp att läsa och betala den socialdemokratiska pressen. Det hjälpte ej att LO med den pondus, som miljardfonder skulle kunna tänkas skapa försökte sig som tidningsutgivare. Folket fortsatte att läsa borgarpressen. LO:s och socialdemokraternas finansiella saltomortal inom tidningsvärlden har väckt löje, ont blod och undran inom de djupa led, som fått betala kalaset med sina avgifter. Man har ej kunnat undgå att lägga märke till, att till antalet ej obetydliga grupper av arbetarnas valda ombud, förtroendemän och representanter nått tätplatser i taxeringskalendern.

Idyllen har räckt länge. Arbetarna har varit tålmodiga. Arbetet har räckt till för hela familjen barn och allt. Övertid och extraknäck, inte endast för de "högre" statstjänstemännen, har hjälpt till att hålla illusionen om folkhemmet vid liv. Men nu börjar dimmorna skingras. Nu är det inte längre bara representanterna som vill ha "sin" del av kakan nu kommer också massorna, de underbetalda, de glömda massorna, de glömda slaverna i fabriken och vid ratten, som representerats av trettiotusen kronor-ombudsmän, har börjat röra på sig, har låtit herrar representanter förstå, att de kan komma att gå sina egna vägar. Nu sitter vi inte längre i samma båt.

I samma ögonblick herrar arbetsgivare förstod att det mäktiga LO:s representanter av omständigheterna skulle tvingas till att ställa krav, om än aldrig så rimliga, var det slut med friheten, och åskviggarna började ljunga. Lockout-hot och storstrejksvarning. Hur mycket av detta som är teater och vad som sker bakom kulisserna, är i skrivande stund svårt att avgöra, kvar står kontentan att allt fler arbetare börjar förstå att man hindrats från att tillgodogöra sig högkonjunktens vinningar.

Än så länge gäller det bara den enskildes lön, som inte längre vill räcka till de stigande utgifterna. För den som kan få en bostad, i stället för den som rivningsfirmornas grävsopor ätit upp, återstår att betala en hyra i astronomiska tal. Hyran och maten. Samma utsugare som hotar med lockout för att du begär en rimlig lön att leva på, tar igen pengarna genast i form av hyror så höga att du knappast fattar det annat än som ett rätt skämt. Maten och kläderna. Men DU är stark, för din familj kan du köra dubbla skift, och övertid på söndagarna, och gud ske lov och pris för att vi fått fria lördagar, det räcker ju till två skift, DU klarar nog bilen och sommarstugan, kanske även båten ett år till. Hur det

Den som finner dessa tankar utopiska, han finner det också utopiskt att vanliga människor skulle kunna använda sina hjärnor till det de egentligen är avsedda. Och vad värre är, han eller hon tycks stå fullkomligt ovetande om vilka det var som en gång byggde upp arbetarrörelsen, av frivilliga krafter till den gigantiska makt den i själva verket utgör i dag, fast den hindras att utöva denna. Vi anarkister och syndikalister anhåller att Du, som anser Dig tillräckligt myndig att tala i egna angelägenheter, kommer till oss och blir en del av det vi kalla reovlution.

Låt revolutionen ske i tankarna, våga tänka fritt, våga för dig själv se ett samhälle utan myndighet, ett samhälle med och av människor i fri samverkan. Det man vill, det kan man.

går med ryggen det vete fan. Men pensionsstyrelsen kan nog slingra sig på något vis.

Finns det ingen väg ut ur detta?

Är hela livet en karusell? Regelbundna avtalsförhandlingar om några procents löneförhöjning, för att dagarna efter se priset på livsförnödenheter raka i höjden. Summan av kardemumman lika med plus minus noll. Men den som något har, honom skall mera givet varda. Alla vet, utan att vi här behöver räkna upp dem, vilka grupper som fått sina löner justerade utanför inflationens räckhåll. Många av dem tillhör dem som en gång valts för att företräda folkets intressen, men det var en i en forntid då man ännu drömde om Frihet, Jämlikhet och Broderskap, då man ännu ropade från talarstolarna: Ned med tronen, altaret och penningpåsen.

Behöver det verkligen vara så helvets dyrt att vara människa? Är det alldeles nödvändigt att det skall myllra av statlig och kommunala tjänstemän som lus i en luffarskjorta? Är vi så till den grad hotade av "fienden" att vi måste svälta ihjäl för att kunna försvara oss? Det är många som slutat tro på detta. Det är många som börjar minnas en socialism som arbetarna trodde på och kämpade för. Visserligen är detta ord komprometterat. Visserligen är det missbrukat av ett land vars regim plägar utnyttja ordet imperialism som skällsord över andra nationer, men som själv härskar över ett område som sträcker sig från Berlin till Vladivostok, över 120 breddgrader, från Norra Ishavet till Kaspiska Havets södra strand så nära 45 latitudsparalleller. Där rådstanken och socialismen så tolkades av det parti, som med vapenmakt tillskansade sig makt över revolutionen, att all makt lades i händerna på en allsmäktig stat, vilken snart nog övertogs av en lika allsmäktig herre, där rådsiden ersattes av polismakt, med femtio års missväxt som följd. Från vilket land man visserligen lyckades skjuta på Venus med raket, men omkring vilket man blev tvungen att bygga järnridåer, betongmurar och taggtrådsstängsel för att få behålla arbetskraften, utsugningsobjekten, kanske i någon mån också för att hindra insyn. Men från anarkistiskt och syndikalistiskt håll har det alltid hävdats, ända från den dagen då de ryska bolsjevikerna vände vapen mot sina bröder i kampen mot tsarväldet, mot dem som hade en annan uppfattning om socialismen, att socialism aldrig skulle kunna skapas genom ett kommissariat uppstöttat av bajonetter, även om man kallade bajonetterna för röda, och kommissarierna för kamrater. Men detta vet ju i dag var människa som något så när följer dagspressen och sett hur t. ex. Rysslands maktägare tvingats köpa kapitalistiskt vete från Kanada, därför att vetebroddarna saboterat femårsplanerna, genom direkt obstruktion under femtio år, ingen har heller kunnat undgå att räkna offrens an-

tal vid Berlinmuren, den plats där bolsjevikoffren lättast kan jämföra sitt eget öde med deras på andra sidan muren. Vår egen hemma-bolsjevik Hermansson har också förstått att det numera ej är opportunt att vara alltför moskvatrogen om han någonsin vill nå fram till taburetterna, det är då bättre att vara litet vänstersocialist och glömma alla hyllningsdikterna till Stalins ära...

Men om vi då kommer överens om detta ej kan kallas socialism, och vi här hemma ser våra marxister i socialdemokratisk kapprock brottas med problemet hur de samtidigt skall kunna vara socialister och borgare, republikaner och kungatrogna, proletärer och landshövdingar, aktieägare och förhandlingsombud för de utsugna. Det går helt enkelt icke. Tyvärr har historien rätt, då den vid flera tillfällen visat att denna ekvation ej går ihop. Vi behöver ej gå längre än till vårt södra grannland Tyskland. Där satt socialdemokraterna vid makten under tjugotalet, vid sidan hade de ett ganska stort kommunistiskt parti. Vad skulle man nu vara? Borgare eller proletär? Så blev man båda delarna. Den hälskande klicken, makthavarna inom parti och stat, blev förstås, inom alla statsämbetsinnehavare, borgare. Allt vad dessa önskade var lugn, lugn för att reagera, tillsammans med sina storkapitalistiska vänner. Men de svältande massorna som var utlämnade åt den arbetslöshet som orsakats av kapitalets obstruktion, var med eller mot sin vilja proletärer, många av dem revolutionärer. Allt för många av dem fick bita i gräset då socialdemokraterna krossade rådsrepubliken i Bayern. Desorienterad stod den tyska arbetarklassen tvehågsen om vad den skulle göra då nationalsocialisterna tog makten från den demokratiska regeringen och införde en blodsregim utan make i öppet fräckt åsidosättande av all mänsklig värdighet. Låt oss inte glömma att dessa som dömdes som krigsförbrytare, de som ej hunno begå självmord, dessa var allenast verktygen, som sådana djävulska, och ställda utanför all mänsklig medkänsla, men vem som stod bakom Hitler och hans kompanjoner om inte storkapitalet. Vem försåg honom med det kapital utan vilket han ej skulle vare sig kunnat rusta S.A. eller organiserat sina otroligt påkostade propaganda-turnéer, har vi inte hört namnen Krupp, Stinnes, Tüssen och otaliga andra kapitalister, som i dag troligen sitter i förhandlingsdelegationer och debatterar om vad arbetaren skall ha på sin tallrik till middag. Respektabla kapitalets otadliga riddare, utsugningens riddarvakt. En av dem, Tüssen, har själv bekänt i sin bok "Jag betalade Hitler" sin andel i blodsskulden i Lidice, Buchenwald, Oranienburg, Warszawa osv. osv.

Det är kanske skäl att något begrunda detta, nu då den svenske kapitalisten börjat vrenskas och vill bli ensam i mathon. I folkhemmet har kapitalisten hela tiden förstått att sitta på skafferiynckeln, och unnat alla andra så litet som

möjligt. Det gick alltså ej att valla vargarna och lammen tillhopa. Det var här socialdemokraterna tog sin vatten över huvudet. Det är alltså början till slutet på den socialdemokratiska folkhemsromantiken vi nu skådar.

Det är på hög tid att vi ånyo tar upp till behandling frågan om, vad arbetarklassens mål från allra första början egentligen var. När vi hör gårdvarens ilska gläfs nu, fast matträget är tämligen välfyllt, hur tror ni kära läsare det skall låta om en liten krisunge skulle göra livets nödtorft knappare. Nej, socialismen har nog ej vuxit ifrån sig, det är bara vi som glömt bort den. Men vi kan åter börja minnas. Och då först, att i en demokratisk arbetarrörelse måste arbetaren själv ha insyn, måste han själv få tillfälle att säga sitt ord i t. ex. avtalsstrider, eller tidningsaffärer, överhuvud taget känna och veta att det är han själv som är och utgör organisationen. Därför kan det kanske ej anses påträngande, att vi nu ber läsaren något betänka vad anarkister och syndikalister så ofta framhållit...

En organisation blir sällan starkare i proportion till hur den centraliseras, ofta blir den tvärtom vanmäktigare då en ofta konservativ byråkrati hindrar kraftutvecklingen. – Det var just detta anarkisterna tänkte på då de lade grunden till SAC och dess lokala och industriella organisationer. All bestämmanderätt till syndikaten, som syndikalisterna kalla sina industriorgan. En organisation måste ha rätt att handla i egna angelägenheter, och beredas tillfälle att hävda sin mening vid dryftandet av angelägenheter, som den har gemensamt med andra organisationer. Det är detta anarkister och syndikalister kalla FEDERALISM.

Om det är så läsare, att du tycker dig själv och den övriga delen av mänskligheten vara för god att utgöra kanonmat, att endast vara ett medium i rustningskapitalets kalkyler, ja då kanske Du blir med oss en minut till för att granska hur vi skall kunna tänka oss bygga upp en ny värld, utan privata eller statliga kanonkapitalister???

Vi har pekat på hur marxisterna försökt socialisera genom den centraliserade staten med ganska negativa resultat... Men varför skall vi ej för att socialisera näringslivet, industrin, använda de industriorgan vi ha i syndikaten, genom vilka arbetarna och tjänstemännen, (vilka ju i själva verket även är arbetare, i den mån de utföra nyttiga administrativt arbete) själva kunna taga ansvaret för, var och en sin industrigren, och sedan i enlighet med federalismens lag fritt samarbete och samverka med andra grupper, och bygga upp de organ genom vilka samarbetet kan ske, utan att utrusta dessa med diktatorisk makt.